

ВИЗНАЧНИЙ ДОСЛІДНИК ВСЕСВІТНЬОЇ ІСТОРІЇ ТА МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

*(До 70-річчя від дня народження члена-кореспондента НАН України,
Почесного доктора Ужгородського національного університету Степана
Васильовича Віднянського)*

27 березня 2021 р. виповнюється 70 років відомому в Україні та за її межами українському вченому, доктору історичних наук, професору, члену-кореспонденту НАН України, заслуженому діячу науки і техніки України, лауреату Державної премії України в галузі науки і техніки та премій НАН України, Почесному доктору Ужгородського національного університету, члену іноземної секції Угорської академії наук Степану Васильовичу Віднянському. Його наукові інтереси сфокусовані насамперед на проблемах всесвітньої історії, зокрема новітньої історії країн Центрально-Східної Європи, історії міжнародних відносин, міжнародних зв'язків і зовнішньої політики України. І це, мабуть, не є випадковим, адже Степан Віднянський є уродженцем Закарпаття – мультикультурного краю, розташованого в самому центрі Європи, що об'єднує унікальний простір взаємодії різнобарвних соціокультурних феноменів, є осередком формування особливої прикордонної ментальності, спрямованої на діалог і порозуміння.

Народився майбутній український учений у місті Ужгороді 27 березня 1951 року в національно змішаній родині закарпатської інтелігенції, якій судилося пройти через нелегкі випробування «радянзації» Закарпаття, зберігши власну гідність і незламність. Виховання в полікультурному середовищі сприяло розвитку комунікативних здібностей, широкого кругозору й ерудиції, а також освоєнню декількох мов на рівні з рідною. Пізніше Степан Васильович так напише про своїх батьків у автобіографічному нарисі: «Наша велика багатонаціональна родина належала саме до так званих неблагонадійних для нової влади закарпатців. Мій батько – Ладислав Степанович (1926-2008), що походив із багатодітної словацько-угорської родини і був досить відомим у краї молодим угорськомовним поетом, вимушений був, щоб не повторити участь свого старшого брата, насильно відправленого на так звані «відбудовчі» роботи на радянський схід, відмовитися від свого улюбленого заняття, отримати екстерном другу, економічну освіту в щойно відкритому Ужгородському державному університеті (його угорський диплом про фахову освіту не визнавався радянською владою) і стати бухгалтером і водночас одним із організаторів профспілкового руху та фізкультури і спорту в повоєнному Закарпатті. Мати – Олена Михайлівна (1929-1993) – походила з українсько-угорської родини Крушаниць, спочатку виховувала двох дуже хворобливих синів (у мене є брат-близнюк Василь), а згодом працювала вчителькою молодших класів однієї із небагатьох в Ужгороді українських шкіл. Незважаючи на наше досить скрутне, як і у більшості міських родин у повоєнному Закарпатті життя, батьки з раннього дитинства виховували у мене з братом чесність, порядність і працьовитість, доброзичливе ставлення й повагу до людей різних професій та національностей і потяг до знань, зокрема світової історії, якою захоплювалися й добре знали практично всі мої численні родичі»¹.

Ювіляр навчався в середній загальноосвітній школі № 3 м. Ужгорода, а з 1968 року Степан Васильович – студент історичного факультету

---

¹Степан Васильович Віднянський. Біобібліографія. До 60-ліття від дня народження і 35-ліття науково-педагогічної діяльності / Укладачі Н. В. Кривець, Н. А. Ярко. Київ: НАН України, Інститут історії України, 2011. С. 11-12.

Ужгородського державного університету, де під впливом професора І. М. Гранчака – засновника відомої на міжнародному рівні школи вивчення нової та новітньої історії країн Центральної і Східної Європи – скристалізувалися його наукові інтереси щодо історії Австро-Угорщини часів національно-культурного відродження слов'янських народів ХІХ ст. Дипломна робота С. Віднянського на тему «Формування історичної концепції О. В. Духновича» викликала резонанс у науковому середовищі Ужгородського державного університету. Про вплив професора І. М. Гранчака на формування наукового світогляду Степана Віднянського писали М. П. Макара та І. М. Чаварга. Метр закарпатської історичної науки у розмові з колегами неодноразово зазначав: «Приємно усвідомлювати, що ти сприяв появі нових 14 докторів наук, значна частина з яких є окрасою історичної науки Закарпаття, УжДУ»². Йдеться про опонування І. М. Гранчаком дисертаційного дослідження С. В. Віднянського. До речі, наш ювіляр згодом опублікував чимало нарисів про життєвий шлях і науково-педагогічну діяльність професора Івана Гранчака³. Також відзначимо, що Степану Васильовичу пощастило слухати ґрунтовні курси лекцій корифеїв історичної науки на Закарпатті – професорів Едуарда Балагурі, Казимира Гурницького, Миколи Лелекача, Григорія Павленка, Михайла Трояна, Василя Худанича, Іллі Шульги, Якова Штернберга...

1973 року С. В. Віднянський вступив до аспірантури Інституту історії Академії наук України у Києві і з того часу безперервно ось уже майже півстоліття працює в цій провідній у країні науковій установі історичного профілю. Продовжити в аспірантурі Інституту історії розпочаті в Ужгородському державному університеті дослідження з історії Австро-Угорської монархії ХІХ століття Степану Васильовичу не судилося, оскільки

---

² Професор Іван Гранчак (До 70-річчя від дня народження) / Упорядник доктор філологічних наук, професор М. Зимомря. Ужгород: ВАТ «Патент», 1997. С. 102.

³ Віднянський С. В. Гранчак Іван Михайлович. *Українські історики ХХ століття: Біобібліографічний довідник*. Серія «Українські історики». Випуск 2. Частина 1. Київ – Львів, 2003. С. 72; Віднянський С. В. Гранчак Іван Михайлович. *Енциклопедія Сучасної України*. К., 2006. Т. 6. С. 374; Віднянський С., Олашин М. Наукові читання в Ужгородському національному університеті, присвячені 90-річчю з дня народження професора Івана Михайловича Гранчака (1927-2000 рр.). *Український історичний журнал*. 2018. № 1. С. 223.

Йому наполегливо порекомендували перейти до «актуальнішої», на думку Вченої ради, новітньої історії країн соціалістичного табору. А відтак молодий аспірант під науковим керівництвом члена-кореспондента АН УРСР І. М. Мельникової сфокусував свої студії на впливі подій «Празької весни» 1968 року на історію Центрально-Східної Європи. Результатом кропіткої науково-пошукової роботи в архівах і бібліотеках Чехословаччини та Москви стала успішно захищена 1977 року кандидатська дисертація «Консолідація профспілкового руху в Чехословаччині. 1969-1975 рр.», а видана за два роки монографія С. В. Віднянського на цю тему була відзначена Медаллю АН УРСР з премією для молодих учених і Дипломом лауреата Всесоюзного конкурсу молодих учених і спеціалістів із суспільних наук (1981). Ірині Миколаївні Степан Васильович присвятив щирі рядки на сторінках своєї автобіографії: «людина величезної ерудиції й досвіду наукової діяльності, інтелігентна, чуйна, доброзичлива й просто красива жінка...»⁴. Автор цього нарису теж мав можливість переконатися в правдивій оцінці цієї визначної української дослідниці та організатора наукових досліджень під час захисту докторської дисертації в Інституті історії України НАН України.

---

⁴Степан Васильович Віднянський. Біобібліографія. С. 13.

Упродовж 1984-1985 рр. С. В. Віднянський проходив стажування в Інституті слов'янознавства та балканістики АН СРСР у Москві, де отримував дружню й дієву підтримку в роботі від своїх земляків-істориків – відомих вчених Б. Й. Желіцького, І. І. Попа, А. І. Пушкаша. Підсумком його досліджень, здійснених упродовж 1980-х років, стала ґрунтовна монографія «Интернациональное сближение рабочего класса стран социалистического содружества», яка побачила світ у переломний для країн Центрально-Східної Європи 1989 рік. У цій праці автор здійснив комплексний аналіз передумов і чинників зростання соціально-економічного потенціалу, активізації громадсько-політичної діяльності робітничого класу країн-членів Ради Економічної Взаємодопомоги та розкрив його роль у міжнародних відносинах. У книзі акцентується увага на проблемах переходу до інтенсивної моделі економічного розвитку, деструктивній ролі командно-адміністративної системи. Попри позитивні відгуки, рецензії і підтримку авторитетних учених Степан Васильович відмовився від захисту цієї праці як докторської дисертації, адже блискавичний крах світової системи соціалізму та монополії марксистсько-ленінської ідеології, лібералізація освітньо-наукового процесу, нові можливості міжнародної наукової співпраці давали надію історикам на комплексне оновлення засад розвитку української історіографії, реалізацію найсміливіших творчих задумів⁵.

1991 року Степан Васильович Віднянський обраний чи не наймолодшим завідувачем відділу Інституту історії України НАН України, який невдовзі отримав назву – всесвітньої історії і міжнародних відносин, а з 2012 р. – історії міжнародних відносин і зовнішньої політики України. За умов глибоких суспільно-політичних і культурних трансформацій, на старті нового етапу розвитку вітчизняної історіографії колективу відділу належало долучитися до реалізації масштабних перетворень у науково-освітній сфері України. Йдеться насамперед про переосмислення методологічних засад, концептуальних

---

⁵Більш детально див.: Вегеш М. М., Горват Л. В. Українська історична наука в середині XIX – на початку XXI століття (Матеріали до лекцій для студентів історичного факультету). Ужгород, 2000. С. 121-133.

підходів, тематичних напрямів і проблематики досліджень зі всесвітньої історії, розвиток традиційних і налагодження нових зв'язків із зарубіжними колегами, науково-освітніми центрами, поглиблення інтеграції української історичної науки до світового інтелектуального простору, реалізацію та координацію фундаментальних досліджень зі всесвітньої історії і міжнародних відносин, підготовку й рецензування нових підручників, енциклопедичних видань, запровадження новітніх здобутків світової історіографії до навчального процесу, створення умов для підвищення кваліфікації наукових і педагогічних кадрів, забезпечення науково-теоретичної бази діяльності української дипломатії, популяризацію наукових знань...

*Відділ історії міжнародних відносин і зовнішньої політики України
Інституту історії України НАН України*

З 1991 року у відділі за редакцією члена-кореспондента НАН України С. В. Віднянського видається щорічник – міжвідомчий збірник наукових праць «Міжнародні зв'язки України: наукові пошуки і знахідки», який забезпечує координацію досліджень представників сформованої у відділі школи «Української історичної європеїстики», фундаторами якої є члени-кореспонденти Національної академії наук України Ф. П. Шевченко (1914–1995), І. М. Мельникова (1918–2010) та П. С. Сохань (1926–2013), а нині її очолює Степан Васильович. На теренах Центрально-Східної Європи збірник «Міжнародні зв'язки України: наукові пошуки і знахідки» (на сьогодні вийшло 29 його випусків), до складу редколегії якого, окрім авторитетних українських істориків, входять відомі зарубіжні вчені, здобув міжнародне визнання наукового періодичного видання регіонального значення, що сприяє координації фундаментальних досліджень зі всесвітньої, насамперед європейської, історії.

Із заступником директора з наукової роботи Інституту історії України НАН України Геннадієм Боряком

У результаті наукових досліджень, здійснених С. В. Віднянським упродовж 1990-х рр., зокрема плідної роботи в архівах України, Словаччини й Чехії, вийшла його монографія «Культурно-освітня і наукова діяльність

української еміграції в Чехо-Словаччині: Український вільний університет (1921-1945 рр.)» (К., 1994) і відбувся успішний захист ним докторської дисертації «Українське питання в міжвоєнній Чехословаччині» (1997). На початку 1990-х років з'явилися публікації тодішнього декана філософського факультету УВУ Мирослава Лабунька, краєзнавця Василя Пагірі, ужгородських науковців Ганни Божук і Василя Зілгалова, але саме Степан Віднянський вперше у вітчизняній історіографії простежив процес виникнення і розвитку УВУ з 1921 по 1945 рр., зокрема довів, що діяльність цього престижного навчального і наукового закладу в Празі мала непересічне значення для розвитку української науки, освіти і культури та їх репрезентації у світі⁶. Завдяки пошуковій роботі Степана Віднянського у новому ракурсі дослідники почали висвітлювати яскраві постаті Д. Антоновича, В. Біднова, О. Бочковського, І. Горбачевського, Д. Дорошенка, О. Колесси, С. Рудницького, І. Панькевича, В. Щербаківського та багатьох інших представників української наукової еліти. Актуальними залишаються висновки, які зробив Степан Васильович майже 30 років тому: «Українські емігранти віддячили своїм гостинним господарям найкращим чином: вони принесли з собою найбагатше придане – духовний світ рідного народу і залишили багатющу спадщину, аналіз якої свідчить про величезні втрати, що понесла Україна. Ця спадщина складається не лише з наукових досягнень, яких українські емігранти здобули майже у всіх галузях науки, зокрема у вивченні української культури в контексті розвитку культури інших народів, не лише з результатів чесько-словацько-українських взаємовпливів на духовному рівні, але й із наслідків спадковості творчої праці декількох поколінь, яка проводилась та ведеться нащадками українських емігрантів 1920-30-х років у Чехії та Словаччині і сьогодні по всіх цих напрямках»⁷. 1999 року С. В. Віднянському присвоєно вчене звання професора зі спеціальності «Всесвітня історія».

---

⁶Трощинський В. Український вільний університет крізь призму історичного аналізу. *Українська діаспора*. Число 7. Київ – Чикаго, 1995. С. 133-136; Вегеш М. М. Монографія про Український вільний університет. *Молодь – Україні*. Наукові записки молодих учених Ужгородського державного університету. Т. 9. Ужгород, 1996. С. 208-211.

⁷Цит за книгою: Вегеш М. М., Горват Л. В. Названа праця. С. 130.

Наукові інтереси Степана Васильовича характеризуються широтою й різнобічністю: теоретико-методологічні й історіографічні проблеми всесвітньої історії і міжнародних відносин, міжслов'янські зв'язки періоду національно-культурного відродження слов'янських народів ХІХ ст., проблеми національного державотворення в Центрально-Східній Європі ХХ ст., історія української еміграції міжвоєнного періоду, міжнародні відносини від періоду Великої війни до сьогодення й участь у них України, зовнішня політика Української держави в контексті сучасних процесів європейської інтеграції. Зокрема, у співавторстві зі своїм учнем, д. і. н., проф. А. Ю. Мартиновим С. В. Віднянський здійснив масштабне історико-біографічне дослідження, у якому крізь призму історичних портретів сімнадцяти європейських політичних діячів ХХ ст. розкрито основні передумови, етапи й характер процесу європейської інтеграції, – «Об'єднана Європа: від мрії до реальності. Історичні нариси про батьків-засновників Європейського Союзу», що витримало два видання (2009, 2011).

У науковій спадщині Степана Віднянського вагоме місце належить одному із батьків-засновників єдиної демократичної Європи Томашу Гаррігу Масарику, якого «на батьківщині називали не інакше як «президент-Визволитель» або з любов'ю – «Татінько». «Великим чехом», «генієм слов'янства», «найвидатнішим європейцем», «найосвіченішою людиною ХІХ століття», «апостолом гуманізму, моральності і демократії» – називали його між двома світовими війнами на Заході... Врешті не лише Бернард Шоу, але й чимало інших сучасників Масарика (В. Сетон-Ватсон, Р. Роллан) і навіть політичні супротивники вважали його «левом» у політиці й водночас «філософом на троні», який має всі необхідні риси кандидата на пост президента Сполучених Штатів Європи, якби вони були утворені»⁸. На сторінках фундаментальної «Енциклопедії історії України» С. Віднянський опублікував змістовний

---

⁸Віднянський С. Томаш Гарріг Масарик – один із батьків-засновників єдиної демократичної Європи. *Історичний часопис з богемістики і словакістики*. Випуск 1. Матеріали наукових читань «Томаш Масарик – видатний учений, політик та державний діяч» (Ужгород, 21 грудня 2010 р.). Ужгород: Поліграфцентр «Ліра», 2011. С. 36.

біографічний нарис про президента Чехословацької республіки⁹, ім'я якого стоїть в історії чеського народу поряд з іменами Яна Гуса, Яна Жижки, Яна Амоса Коменського, Карела Гавлічека, Франтішека Палацького. Необхідно також звернути увагу на той доконаний факт, що саме С. Віднянський одним із перших у вітчизняній історіографії провів паралелі між творчістю Томаша Масарика і визначного закарпатського педагога Августина Волошина. Саме демократичність Масарика приваблювала до нього Августина Волошина та найкращих представників тогочасної закарпатської еліти. Під впливом ідей Томаша Масарика формувався світогляд майбутнього батька української державності на Закарпатті. До речі, у своїй багатогранній діяльності Т. Масарик ніколи не виступав проти української ідеї, української державності. На цей висновок С. Віднянського звернув увагу український дослідник А. Панов, на переконання якого видатний мислитель прагнув бачити Українську державу вільною, незалежною, усіляко підтримував «усе вільне українське» та людей, які боролися за це. Мало хто знає, що домовленість Т. Масарика з українськими лідерами полягала в тому, що Закарпаття перебуватиме в складі новоутвореної Чехословаччини тимчасово, до встановлення нормальних порядків в Україні¹⁰.

Велика заслуга Степана Віднянського, на наш погляд, ще в тому, що він аналізує багатогранну спадщину Томаша Масарика на фоні світової політики тих часів та вказує на величезний вплив філософських ідей мислителя на сучасну Європу. Не викликає жодних сумнівів закономірний висновок історика, що багато справ і поглядів Масарика з національно-культурного відродження і державного будівництва, розвитку права і демократії, співжиття і рівноправного співробітництва великих і малих європейських народів, які не могли бути повністю реалізовані в конфліктних умовах минулого століття, не втратили своєї актуальності донині. Більше того, головні «новоєвропейські» ідеї Масарика на новій основі знаходять втілення в сучасній практиці

---

⁹ Віднянський С. В. Масарик Томаш-Гарріг. *Енциклопедія історії України*. Т. 6. К., 2009. С. 543-544.

¹⁰ Панов А. Масарик і Закарпаття. Ужгород: Ліра, 2010. С. 157-158.

міжнародних відносин в Європі, де складається міцний демократичний союз великих і малих держав – Європейський Союз¹¹.

Із багатого наукового доробку Степана Васильовича Віднянського слід виокремити також три фундаментальні колективні праці, до підготовки яких він доклав великих зусиль і творчої енергії не лише як провідний співавтор, але і як автор ідеї, керівник авторського колективу та відповідальний редактор. Йдеться, зокрема, про періодичне видання очолюваного ним відділу – анотовану історичну хроніку міжнародних відносин «Зовнішня політика України в умовах глобалізації» (з 2004 р. вийшло п'ять випусків хроніки, що охоплюють період 1991-2019 рр.)¹². Упродовж 2009-2016 років вийшли друком підготовлені під його науковим керівництвом шість випусків енциклопедичного словника-довідника «Україна в міжнародних відносинах», який є реалізацією задуму редколегії і авторського колективу представити узагальнюючу картину розвитку міжнародних зв'язків на теренах сучасної України від часів Київської Русі до початку ХХІ ст., насамперед українсько-європейських культурно-духовних та суспільно-політичних рецепцій. А 2020 року побачила світ колективна праця «Україна в історії Європи ХІХ – початку ХХ ст.: історичні нариси: монографія. За ред. чл.-кор. НАН України С. В. Віднянського», у якій на основі широкої джерельної бази, ґрунтовного конкретно-історичного матеріалу відтворено багатобарвну картину українсько-європейських культурно-цивілізаційних взаємовпливів упродовж «довгого ХІХ ст.», розкрито місце та роль українського питання та України в історії Європи «короткого ХХ ст.», висвітлено основні етапи і проблеми співпраці

---

¹¹ Віднянський С. Томаш Гарріг Масарик – один із батьків-засновників єдиної демократичної Європи. С. 51.

¹² Зовнішня політика України в умовах глобалізації. Анотована історична хроніка міжнародних відносин (1991-2003) / Відп. ред. С.В. Віднянський. Київ: Генеза, 2004. 616 с.; Зовнішня політика України в умовах глобалізації. Анотована історична хроніка міжнародних відносин (2004-2007). Авторський колектив: С.В. Віднянський, О.М. Горенко, А.Ю. Мартинов (відп. ред.), В.В. Піскіжова. Київ: Інститут історії України НАН України, 2014. 394 с.; Зовнішня політика України в умовах глобалізації. Анотована історична хроніка міжнародних відносин (2008-2013). Авторський колектив: С.В. Віднянський, О.М. Горенко, А.Ю. Мартинов (відп. ред.), В.В. Піскіжова. Київ: Інститут історії України НАН України, 2015. 378 с.; Зовнішня політика України в умовах глобалізації. Анотована історична хроніка міжнародних відносин (2014-2016). Авторський колектив: С.В. Віднянський, О.М. Горенко, А.Ю. Мартинов (відп. ред.), В.В. Піскіжова, Г.О. Харлан. Київ: Інститут історії України НАН України, 2017. 319 с.; Зовнішня політика України в умовах глобалізації. Анотована історична хроніка міжнародних відносин (2017-2019). Автор вступної статті та упорядник А.Ю. Мартинов, відп. ред. С.В. Віднянський. Київ: Інститут історії України НАН України, 2020. 310 с.

України з Європейським Союзом на сучасному етапі. Свідченням широкого наукового резонансу, який викликала ця фундаментальна праця, є публікація вже 7 позитивних рецензій на неї в Україні і за кордоном.

Загалом у науковому доробку вченого близько 600 наукових публікацій, більшість з яких високо оцінені науковою громадськістю. Зокрема, 2001 року за участь у написанні книги «Україна: утвердження незалежної держави (1991-2001)» йому серед інших учених присуджено Премію Національної академії наук України за кращу наукову працю з історії боротьби за незалежність України і розбудови української державності. Степан Віднянський як заступник відповідального редактора спричинився також до виходу у світ ґрунтовних міжнародних наукових досліджень «Україна – Угорщина: спільне минуле та сьогодення», «Україна і Болгарія в історії Європи»¹³ та низки інших тематичних збірників наукових праць про розвиток двосторонніх відносин України з країнами Європи.

Президент НАН України Борис Патон серед істориків - лауреатів Державної премії України в галузі науки і техніки (2016 р.)

¹³ Україна – Угорщина: спільне минуле та сьогодення. Матеріали міжнародної наукової конференції (Київ, 14-16 квітня 2005 р.) / Відп. ред. В. А. Смолій, заступник відп. ред. С. В. Віднянський. К.: Інститут історії України НАН України, 2006. 275 с.; Україна і Болгарія в історії Європи: збірник наукових праць. К.: Інститут історії України НАН України, 2019. 560 с.

Особливе місце в науковому доробку Степана Васильовича посідають дослідження з історичної регіоналістики, насамперед мультикультурного простору рідного Закарпаття, історичному розвитку якого присвячено понад 100 публікацій ученого (див. вибрані публікації С. В. Віднянського наприкінці цього нарису), у тому числі авторська участь в українсько-угорській колективній монографії про сторічну історію Закарпаття¹⁴. Перу Степана Віднянського належать ґрунтовні біографічні нариси про видатних закарпатських мислителів різних періодів крайової історії, про яких, завдяки працям ученого, стало відомо далеко за межами Закарпаття. Йдеться насамперед про життєвий шлях і громадсько-культурну діяльність Іоанікія Базиловича, Михайла Балудянського, Германа Бідермана, Адольфа Добрянського, Юлія Гаджегу, Іоанікія Дулішковича, Григорія Жатковича, Анатолія Кралицького, Антонія Годинку. Писав Степан Віднянський про Федора Корятовича і Дьєрдя Дожу, про династію Шенборнів, знамениту «верховинську акцію» Едварда Егана. Ще з студентських років, про що вже йшлося, він захоплювався ідеями і творчою спадщиною Олександра Духновича – славного закарпатського Будителя¹⁵. У багатьох своїх нарисах і статтях С. Віднянський характеризує діяльність Духновича на фоні національно-культурного відродження, яке охопило й Закарпаття в середині та другій половині ХІХ століття. Плеяда талановитих літературно-громадських діячів (переважно представників греко-католицького духовенства), до яких належав О. Духнович, «ставили за мету збуджувати в масах «руську», «карпато-русинську» (українську) національну свідомість шляхом упровадження рідної

---

¹⁴ Закарпаття 1919-2009 років: історія, політика, культура (україномовний варіант українсько-угорського видання) / Під ред. М.Вегеша, Ч.Фединець; [Редколег. Ю.Остапець, Р. Офіцинський, Л. Сорко, М. Токар, С. Черничко; Відп. за вип. М. Токар]. Ужгород: Ліра, 2010; Kárpátalja 1919–2009: történelem, politika, kultúra / Főszerkesztő: Fedinec Csilla, Vehes Mikola Argumentum MTA Etnikai-nemzeti Kisebbségkutató Intézete, 2010.

¹⁵ Віднянський С. В. Идеи славянского единства в исторической концепции А. В. Духновича. *Культурные и общественные связи Украины со странами Европы* / Сб. науч. тр. К., Наукова думка, 1990. С. 107-130; Віднянський С. В. Роль идей славянской взаимности в становлении национального самосознания закарпатских украинцев. А. В. Духнович. *Славяне: адінства і мнагастайнасць*. Міжнародная канферэнцыя. Тэзісы дакладау і паведамленняу. 4 секцыя. Мінск, 1990. С. 10-13; Віднянський С., Данилюк Д. Олександр Духнович та його творча спадщина. *Міжнародні зв'язки України: наукові пошуки і знахідки*. К., 2003. Вип. 12. С. 37-49; Віднянський С. В. Духнович Олександр Васильович. *Енциклопедія історії України*. Т. 2. Г-Д. К., 2004. С. 503; Віднянський С. В. Духнович О. В. *Україна в міжнародних відносинах*. Енциклопедичний словник-довідник. Випуск 5. Біографічна частина. А-М. К., 2014. С. 147-148.

мови в усі ланки навчання, пресу, літературу, дослідження та популяризацію місцевої історії як невід’ємної історії всієї Русі-України»¹⁶.

З такою оцінкою ролі Олександра Духновича та інших видатних закарпатських просвітників не погоджувалися представники так званого політичного русинства, які намагалися зображувати Будителів краю відірваними від решти українських земель, законсервованими в межах місцевої історії і культури. Свого часу такі псевдонаукові теорії були піддані нищівній критиці в публікаціях Олекси Мишанича, Василя Німчука, Павла Чучки, Любомира Белея, Миколи Мушинки. «Науковцями, зокрема істориками Закарпаття, – відзначав Степан Віднянський, – переконливо доведено, що поряд з іншими причинами внутрішнього й зовнішнього характеру, гальмування процесу етнічного самоусвідомлення русинів-українців краю спричинялося, не в останню чергу, політикою держав, до складу яких у різні часи входило Закарпаття. Не вдаючись до історичної ретроспективи, лише зазначимо, що правлячі кола цих країн воліли сприймати жителів краю рутенами, угорцями, руснаками, русинами, карпато-руссами, але не українцями. Відповідна політика, зокрема мовна, мала на меті полегшити асиміляцію автохтонного русинського населення Закарпаття шляхом його відокремлення від основного етнічного масиву, який мешкав на схід від Карпат, де на зміну спільному етноніму «русини» поступово утверджувався інший – «українці»¹⁷. Необхідно погодитись із слушним зауваженням ученого, що «протистояти проявам політичного русинства можна насамперед науковою та культурно-просвітньою діяльністю, а також зміцненням Української держави, її європейською модернізацією та підвищенням її міжнародного авторитету. І чим сильнішою буде Україна, чим активнішою буде її державна етнополітика, тим більше її громадян буде вертатися до свого етнічного коріння, і тим менше його відкидатиме й нівелюватиме»¹⁸.

---

¹⁶ Віднянський С. В. Будителі. *Енциклопедія історії України*. Т. 1. К.: Наукова думка, 2003. С. 389-390.

¹⁷ Віднянський С. В. Актуалізація «русинського питання» в Закарпатті та за його межами в контексті анексії Криму і війни на сході України. *Стратегічні пріоритети*. 2016. № 4 (41). С. 10.

¹⁸ Там само. С. 16.

Протягом багатьох років Степан Віднянський досліджує різноманітні аспекти історії Карпатської України. На основі аналізу значного історіографічного доробку та використання документальних джерел із проблеми історик висвітлив, поряд із вузловими й дискусійними питаннями власне історії Карпатської України, історичні події, що передували проголошенню її незалежності, а саме: характер і генезу суспільно-політичних та особливо національно-культурних процесів на Закарпатті, передусім динамічні, складні події у краї та навколо нього після завершення Першої світової війни і часів його входження до складу Чехословаччини в 1919-1939 рр. Учений переконливо довів, що все це підготувало ґрунт для здобуття

автономії та проголошення незалежності Карпатської України. С. Віднянський наголосив також на історичному значенні розбудови карпатоукраїнської державності, зокрема її впливі на актуалізацію загальноукраїнських проблем у міжнародних відносинах і розвиток національно-визвольного руху українського народу за суверенну, незалежну, соборну національну державу¹⁹.

Завдяки С. Віднянському Карпатська Україна 1938-1939 років увійшла до фундаментальних академічних колективних монографій вітчизняних істориків як необхідна складова державотворчих процесів у нашій державі²⁰. Досліджуючи державний устрій Закарпаття наприкінці 1930-х років, С. Віднянський ґрунтовно дослідив власне саму проблему самовизначення і розв'язання питання про державну незалежність краю; державно-правове становище Підкарпатської Русі в Чехословацькій республіці; розбудову політичних партій та їх участь у парламентських виборах; простежив еволюцію політичного розвитку краю від здобуття автономії до проголошення незалежності Карпатської України. Значну увагу С. Віднянський звернув на місце Карпатської України серед країн Центрально-Східної Європи, празький період в житті й політичній діяльності Августина Волошина, його потуг щодо перенесення Українського вільного університету з Праги до Хусту²¹. Йдеться в працях історика також про античехословацьку та антиукраїнську діяльність

---

¹⁹ Віднянський С. Карпатська Україна як етап українського державотворення. *Український історичний журнал*. 2019. № 2. С. 67-93.

²⁰ Віднянський С. Політичні процеси в Закарпатті. *Політична історія України. XX ст.: У 6 т.* / Редкол. І. Ф. Курас (голова) та ін. Т. 5: Українці за межами УРСР (1918-1940). Керівник тому В. П. Трошинський. К.: Генеза, 2003. С. 621-694; Віднянський С. Політичний рух на Буковині та Закарпатті. *Україна: політична історія. XX – початок XXI ст.* / Редада: В. М. Литвин (голова) та ін. Редкол.: В. А. Смолій, Ю. А. Левенець (співголови) та ін. К.: Парламентське вид-во, 2007. С. 616-662; Віднянський С. Державний устрій Підкарпатської Русі – Карпатської України. *Історія державної служби в Україні: У п'яти томах. Т. 2* / Відповідальні редактори: Т. В. Мотренко, В. А. Смолій. К.: Ніка-Центр, 2009. С. 33-96.

²¹ Вегеш М., Віднянський В. Українська еміграція в країнах Центральної і Східної Європи і Карпатська Україна (1938–1939 рр.). *Повернення культурного надбання України: проблеми, завдання, перспективи: Матеріали науково-практичної конференції «Симон Наріжний та українська еміграція 20–30-х рр. XX ст. у Празі»* (Полтава, жовтень 1998 р.) / Національна комісія з питань повернення в Україну культурних цінностей, Інститут історії України НАН України. Київ, 1999. С.136–151; Вегеш М., Віднянський С. Країни Центрально-Східної Європи та українське питання (1918–1939) / Національна Академія Наук України, Інститут історії України, Ужгородський державний університет. Київ – Ужгород, 1998. 257 с.; Віднянський С.В. Культурно-освітня і наукова діяльність української еміграції в Чехо-Словаччині: Український вільний університет (1921–1945 рр.). К., 1994; Віднянський С.В. Українське питання в міжвоєнній Чехословаччині. Автореферат дисертації... доктора іст. наук. К., 1997.

угорської агентури напередодні Другої світової війни²². Карпатську Україну як етап українського державотворення С. Віднянський висвітлив на міжнародній науковій конференції, присвяченій 80-річчю проголошення її незалежності (14-15 березня 2019 р.)²³. Ґрунтовно досліджені вченим політичні процеси на Закарпатті між двома світовими війнами: Конституція ЧСР і формування та діяльність нових державних і політичних структур; радикалізація громадсько-політичного життя навколо питань національно-культурного розвитку та реалізації автономних прав Підкарпатської Русі; різноманітні політичні аспекти Карпато-Української державності²⁴. Перу С. Віднянського належать численні біографічні нариси про визначних представників закарпатської політичної еліти першої половини ХХ ст.²⁵

Значний резонанс у наукових колах викликали два нові монографічні дослідження Степана Віднянського і автора цих рядків про Августина Волошина²⁶. У них на значній джерельній базі досліджується життєвий шлях і

---

²² Вегеш М., Віднянський С. Антиукраїнська і античеська діяльність угорських агентів у Карпатській Україні наприкінці 30-х років. *Сучасність*. 1998. №6. С.78–84.

²³ Віднянський С. Карпатська Україна як етап українського державотворення. *Карпатська Україна – незалежна держава*. Матеріали Міжнародної наукової конференції, присвяченої Незалежності Карпатської України (м. Ужгород, 14-15 березня 2019 року) / Вступне слово В. Смоланки; Редкол.: М. Вегеш (голова), С. Віднянський, М. Лендель, О. Пагіря, М. Токар, С. Федака (члени редкол.). Ужгород: видавництво ПП «АУТДОР-ШАРК», 2019. С. 96-111.

²⁴ Віднянський С. Політичні процеси в Закарпатті. *Політична історія України. ХХ ст.: У 6 т.* / Редкол. І. Ф. Курас (голова) та ін. Т. 5: Українці за межами УРСР (1918-1940). Керівник тому В. П. Трощинський. К.: Генеза, 2003. С. 621-694.

²⁵ Віднянський С. Уряди Карпатської України (1938-1939 рр.). *Уряди України у ХХ ст.: науково-документальне видання* / Відп. ред. В.М. Литвин. К.: Наукова думка, 2001. С. 273-289; Віднянський С. Бродій Андрій Іванович. *Уряди України у ХХ ст.: науково-документальне видання* / Відп. ред. В.М. Литвин. К.: Наукова думка, 2001. С. 290-292; Віднянський С. Волошин Августин Іванович. *Уряди України у ХХ ст.: науково-документальне видання* / Відп. ред. В.М. Литвин. К.: Наукова думка, 2001. С. 293-298; Віднянський С. Документи. *Уряди України у ХХ ст.: науково-документальне видання* / Відп. ред. В.М. Литвин. К.: Наукова думка, 2001. С. 299-302; Вегеш М., Віднянський С. Волошин Августин (1874–1945). *Малий словник історії України* / Мініст. освіти України; [Редколег.: В.Смолій, С.Кульчицький, О.Майборода та ін.]. Київ: Либідь, 1997. С.97–98; Вегеш М., Віднянський С. Волошин Августин Іванович. *Енциклопедія історії України*: В 5 т. / Редкол.: В.А. Смолій (голова) та ін. К.: Наукова думка, 2003. С. 626-627; Вегеш М., Віднянський С. Карпатська Січ. *Малий словник історії України* / Мініст. освіти України; [Редколег.: В.Смолій, С.Кульчицький, О.Майборода та ін.]. Київ: Либідь, 1997. С.184; Вегеш М., Віднянський С. Карпатська Україна. *Малий словник історії України* / Мініст. освіти України; [Редколег.: В.Смолій, С.Кульчицький, О.Майборода та ін.]. Київ: Либідь, 1997. С.184; Вегеш М., Віднянський С. Ревай Федір. *Малий словник історії України* / Мініст. освіти України; [Редколег.: В.Смолій, С.Кульчицький, О.Майборода та ін.]. Київ: Либідь, 1997. С.334; Вегеш М., Віднянський С. Ревай Юліян. *Малий словник історії України* / Мініст. освіти України; [Редколег.: В.Смолій, С.Кульчицький, О.Майборода та ін.]. Київ: Либідь, 1997. С.334–335.

²⁶ Вегеш М., Віднянський С. Августин Волошин – «батько карпатоукраїнського народу». Київ: Парламентське видавництво, 2020. 472 с.+Іл., ім. пок. (Серія «Політичні портрети»); Віднянський С., Вегеш М. Августин Волошин і Карпатська Україна в історії українського державотворення. К.: Інститут історії України НАН України, 2021. 373 с.

багатогранна діяльність Августина Волошина (1874–1945) – Героя України (2002), президента Карпатської України (1939), видатного культурного, громадсько-політичного і державного діяча, загально визнаного лідера українського національно-культурного напрямку в міжвоєнному Закарпатті, з іменем якого цілком закономірно пов'язують національне відродження закарпатських українців у першій половині ХХ ст. та проголошення незалежності Карпатської України. Висвітлюються історичні умови формування світогляду, національно-культурної орієнтації та політичних поглядів А. Волошина, його церковно-релігійна, культурно-освітня, педагогічна і громадсько-політична праця та діяльність на чолі автономного уряду Підкарпатської Русі – Карпатської України і внесок у розбудову Карпато-Української державності напередодні Другої світової війни, а також життя в еміграції і останні дні президента Карпатської України, закатованого в радянських в'язницях. Акцентується увага на дискусійних питаннях в історіографії проблеми, пов'язаних насамперед з історією Закарпаття міжвоєнного періоду та політичною діяльністю Волошина і оцінкою Карпатської України як одного з етапів українського державотворення та феномена української історії. У книзі також подано аналіз джерельної бази та історіографії теми дослідження, а в додатках – вибрану бібліографію до неї. Монографії високо оцінили авторитетні рецензенти²⁷.

Слід у зв'язку з цим зазначити, що працюючи вже майже пів століття в Інституті історії України НАН України в Києві, Степан Віднянський, як

---

²⁷ Кульчицький С. Президент Карпатської України. Вийшла друком книжка М. Вегеша та С. Віднянського про Августина Волошина. *День*. 2020. № 137-138, п'ятниця-субота 24-25 липня. С. 30-31; Кульчицький С. Президент Карпатської України. Вийшла друком книжка М. Вегеша та С. Віднянського про Августина Волошина. *Дукля*. 2020. № 5. С. 92-96; Ситник О., Гудзь В., Романенко Я. Життєвий подвиг «батька» Срібної землі у новій праці його земляків. Рецензія на книгу: Вегеш Микола, Віднянський Степан. Августин Волошин – «батько Карпатоукраїнського народу». Київ: Парламентське видавництво, 2020. 472 с.+Іл., ім. пок. (Серія «Політичні портрети»). *Україна ХХ ст.: культура, ідеологія, політика*. Збірник статей / Гол. ред. В. Смолій, відп. ред. В. Даниленко, ред.-упоряд. В. Швидкий. Випуск 25. Київ: Інститут історії України НАН України, 2020. С. 329-355; Марчук В., Королько А. Цікаве і актуальне науково-популярне видання з історії Закарпаття. Рец. На книгу: Вегеш М. М., Віднянський С. В. Августин Волошин – «батько карпатоукраїнського народу». К.: Парламентське видавництво, 2020. 472 с.+ іл., ім. пок. (Серія «Політичні портрети»). *Краєзнавство*. Науковий журнал. 2020. № 1-4 (110-113). С. 221-229; Міщанин В. Рец. на книгу: Вегеш М. М., Віднянський С. В. Августин Волошин – «батько карпатоукраїнського народу». Київ: Парламентське видавництво, 2020. 472 с. + Іл., ім. покажчик. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність*. Випуск 33. Львів: Інститут українознавства імені І. Крип'якевича НАН України, 2020. С. 516-525.

закарпатець і випускник історичного факультету Ужгородського державного університету, намагався завжди підтримувати творчі й дружні відносини зі своїми земляками, особливо з колегами-істориками, надавати їм необхідну підтримку й допомогу в науковій роботі. Зокрема, за його участю як наукового керівника, консультанта або офіційного опонента близько 40 закарпатців успішно захистили кандидатські або докторські дисертації з всесвітньої історії (серед них і автор цієї статті) і більшість із них сьогодні успішно працюють в Ужгородському національному університеті. С. В. Віднянський регулярно приїжджає на свою малу батьківщину, в Alma-mater. Він читає лекції, бере участь у наукових конференціях та захистах дисертаційних робіт і просто спілкується зі своїми закарпатськими колегами й друзями.

Вагомим є внесок Степана Васильовича в справу організації і розвитку вищої освіти в Україні на рівні європейських стандартів. Він викладав і був головою державних екзаменаційних комісій з історії в багатьох вищих навчальних закладах України, підготував низку підручників, навчальних посібників і навчальних програм зі всесвітньої історії і міжнародних відносин, що здобули визнання наукової і педагогічної громадськості й були удостоєні почесних грамот і відзнак «Відмінник освіти України» (2007), «За наукові досягнення» (2008) Міністерства освіти і науки України. Зокрема, він є автором першого в Україні комплекту навчальних матеріалів зі всесвітньої історії для 11 класу загальноосвітньої школи: навчальної книжки і компакт – диску, що дає змогу користуватися ним як у комплекті з CD (вміщає майже 100 розширених ілюстрованих біографій історичних осіб, понад 500 фотографій та історичних карт, близько 50 відео кадрів кінохроніки), так і окремо, а також інноваційних навчально-методичних видань з історії міжнародних відносин і зовнішньої політики України для вишів України²⁸. Згідно з рішенням Ученої ради

---

²⁸ Віднянський С.В. Всесвітня історія. Новітня історія. 1939-2003: Навч. посібник для 11 кл. згальноосвіт. навч. закл. Вид. друге, перероблене. К.: Дієз-продукт, 2004. 240 с.; Віднянський С.В. Міжнародні відносини і зовнішня політика (від 1914 року до наших днів): Навчально-методичне видання (спеціальність 8.000006 – Зовнішня політика). К.: Видавничий дім «ДЕМІД», 2006. 52 с.; Віднянський С.В. Зовнішня політика України: Навчально-методичне видання (спеціальність 8.000006 – Зовнішня політика). К.: Видавничий дім «ДЕМІД», 2006. 76 с.

Ужгородського національного університету від 2005 року С. В. Віднянський є «Почесним доктором Ужгородського національного університету». 2001 року за вагомі професійні здобутки й багатолітню сумлінну працю Указом Президента України йому присвоєно почесне звання «Заслужений діяч науки і техніки України»²⁹.

З міністром закордонних справ України Геннадієм Удовенком

Багато сил С. В. Віднянський доклав для розбудови Дипломатичної академії України при Міністерстві закордонних справ України, де з 2003 по 2017 роки працював на посаді професора кафедри зовнішньої політики та дипломатії, виконував обов'язки члена Вченої ради та заступника голови і

---

²⁹ Вегеш М., Горват Л. Учений європейського рівня. До 70-річчя члена-кореспондента НАН України С. В. Віднянського. *Наш голос*. Літературно-культурний журнал українських письменників Румунії. 2021. № 320, лютий. С. 16-19; Вегеш М. Визначний дослідник історії Центрально-Східної Європи (До 70-річчя від дня народження члена-кореспондента НАН України, Почесного доктора Ужгородського національного університету Степана Васильовича Віднянського). *Політичні перетворення в країнах Центральної та Східної Європи: історико-політичні, етнонаціональні, електоральні та державно-управлінські аспекти*. Матеріали наукової конференції, присвяченої 30-річчю від дня утворення кафедри політології і державного управління ДВНЗ «Ужгородський національний університет». м. Ужгород, 8 грудня 2020 р. Ужгород: ПП «АУТДОР-ШАРК», 2021. С. 71-84.

члена Спеціалізованої вченої ради академії. 2005 року Міністерством закордонних справ України було оголошено подяку Степану Васильовичу «за особистий внесок у становлення і розбудову дипломатичної служби України, сумлінне виконання службових обов'язків, успіхи у праці». У передмові до опублікованої 2006 року монографії С. В. Віднянського та А. Ю. Мартинова «Україна в Організації Об'єднаних Націй: 60 років участі у розв'язанні найважливіших міжнародних проблем» міністр закордонних справ України (1998-2000, 2005-2007) Б. І. Тарасюк зазначає: «Книга, яка пропонується читачеві, сприятиме роз'ясненню місця і ролі ООН у минулому та в сучасній міжнародній політиці серед широкого загалу в Україні. На її сторінках висвітлюється багатогранна робота української дипломатії різних часів, яка навіть за несприятливих умов обмеженого суверенітету та ідеологізації міжнародних відносин була спроможна надавати вітчизняному курсу в ООН досить виразного українського змісту»³⁰.

Широким є діапазон міжнародних наукових зв'язків Степана Васильовича й очолюваного ним відділу. Учений узяв участь в організації і роботі наукових конгресів, конференцій, «круглих столів» у Білорусі, Болгарії, Греції, Македонії, Молдові, Польщі, Росії, Румунії, Словаччині, Словенії, Угорщині, Чехії. Зокрема, він є активним учасником міжнародних наукових конференцій і симпозіумів, що регулярно проводяться в Румунії Музеєм історії м. Сату-Маре спільно з Ужгородським національним університетом. Він також є головою української частини Комісії істориків України та Угорщини, заступником голови української частини Комісії істориків України та Словаччини, заступником голови правління Наукового товариства історії дипломатії та міжнародних відносин, регулярним учасником Міжнародних з'їздів славістів тощо. Не випадково його наукові здобутки знайшли визнання на міжнародному рівні, насамперед у науковому співтоваристві Центрально-Східної Європи (наприклад, ученого обрано іноземним членом Угорської

---

³⁰ Тарасюк Б. Передмова. *Віднянський С. В., Мартинов А. Ю. Україна в Організації Об'єднаних Націй: 60 років участі у розв'язанні найважливіших міжнародних проблем.* К. : Генеза, 2006. С. 6.

академії наук, а також членом низки міжнародних наукових товариств і організацій).

На засіданні Комісії істориків України і Словаччини (2018 р.)

Слід відзначити потужну науково-координаційну, експертну й редакторську роботу Степана Васильовича, який виступив офіційним опонентом на захистах понад 70 кандидатських і докторських дисертацій, був відповідальним редактором і рецензентом близько 100 наукових монографій, збірників і навчальних посібників, членом редколегій понад 10 авторитетних наукових періодичних видань з історії та міжнародних відносин, у тому числі і зарубіжних. 2015 року його обрано членом-кореспондентом НАН України за спеціальністю «всесвітня історія», а в 2016 році С. В. Віднянський, як співавтор і член редколегії багатотомної «Енциклопедії історії України», став лауреатом Державної премії України в галузі науки і техніки. Він також нагороджений почесними грамотами Верховної Ради України (2007) та Кабінету Міністрів України (2011).

Заступник голови Адміністрації Президента України Ростислав Павленко вручає Степанові Віднянському диплом лауреата Державної премії України в галузі науки і техніки (2016 р.)

Та найбільшою нагородою в житті Степан Васильович Віднянський вважає своїх учнів, послідовників, колег, представників наукової школи «Української історичної європеїстики». Зокрема, під науковим керівництвом ученого захищено понад 30 кандидатських і докторських дисертацій. Серед його вихованців – знані професори, завідувачі кафедр, декани і ректори провідних університетів України, відомі дипломати і громадські діячі. Щиросердно вітаючи ювіляра, колеги, учні та вітчизняні й зарубіжні друзі бажають йому доброго здоров'я і творчого неспокою в дослідженні актуальних питань всесвітньої історії і міжнародних відносин. До цих привітань також приєднуються історики й політологи Ужгородського національного університету, які в особі Степана Васильовича завжди відчували підтримку і допомогу.

Вибрані публікації С. В. Віднянського з історії Закарпаття (1990-2020)

- Віднянський С. В. Идеи славянского единства в исторической концепции А. В. Духновича. *Культурные и общественные связи Украины со странами Европы* / Сб. науч. тр. К., Наукова думка, 1990. С. 107-130.
- Віднянський С. В. Роль идей славянской взаимности в становлении национального самосознания закарпатских украинцев. А. В. Духнович. *Славяне: адзінства і мнагастайнасць*. Міжнародная канферэнцыя. Тэзісы дакладаў і паведамленняў. 4 секцыя. Мінск, 1990. С. 10-13.
- Віднянський С. Ми з центру Європи. Штрих до портрета часу. *Молода гвардія*. 1990. 17 жовтня.
- Vidnanskyj Stepan. Zakarpatsko ako sucast CSR: problemy narodno-kulturnej obnovy a statnosti. 1918-1938. *Slovensko v politickom systeme Ceskoslovenska* / Materialy z vedeckeho sympozia. Bratislava, 1992. S. 204-213.
- Віднянський С., Петрище П. Політична діяльність закарпатської еміграції в США наприкінці 19-го - на початку 20-го ст. та її вплив на долю рідного краю. *Українська діаспора*. Київ-Чикаго, 1993. № 4. С. 5-20.
- Віднянський С. В. Історичні аспекти сучасного «русинського руху» в Закарпатті та його вплив на поточну політику Української держави. *Державність*. Київ, 1994. № 1-2. С. 52-53.
- Віднянський С. В. Закарпаття у складі Чехо-Словацької республіки: переломний етап у національно-культурному й етнополітичному розвитку русинів-українців. *Культура українських Карпат: традиції і сучасність* / Матеріали міжнародної наукової конференції. Ужгород, 1994. С. 130-140.
- Vidnanskyj Stepan. Niektore osobitosti nastolenia totalitarneho rezimu v Zakarpatskej Ukrajine. *Od diktatury k diktature. Slovensko v rokoch 1945-1953* / Zbornik materialov z vedeckej konferencie. Bratislava, 1995. S. 80-87.
- Вегеш М., Віднянський С. Волошин Августин. *Малий словник історії України*. К., Либідь, 1997. С. 97-98.
- Вегеш М., Віднянський С. «Карпатська Січ». Там само. С. 184.
- Вегеш М., Віднянський С. Карпатська Україна. Там само. С. 184.
- Вегеш М., Віднянський С. Комуністична партія Закарпатської України. Там само. С. 205.
- Вегеш М., Віднянський С. Ревай Федір. Там само. С. 334.
- Вегеш М., Віднянський С. Ревай Юліян. Там само. С. 334-335.
- Віднянський С. В., Вовканич І. І. До питання про характер приєднання Закарпаття до СРСР та радянізацію краю (1944-1949 рр.). *Тоталітарна держава і політичні репресії в Україні у 20-80-ті роки*. Матеріали міжнародної наукової конференції. К., ІУ НАН України, 1998. С. 197-211.
- Віднянський С. В., Олашин М. В. [Рецензія] Дмитро Данилюк. Історія Закарпаття в біографіях і портретах (з давніх часів до початку ХХ ст.). УІЖ. Київ, 1998. № 4. С. 150-154.

- Вегеш М. М., Віднянський С. В. Антиукраїнська і античеська діяльність угорських агентів у Карпатській Україні наприкінці 30-х років. *Сучасність*. Київ, 1998. № 6. С. 78-84.
- Вегеш М. М., Віднянський С. В. [Рецензія] Д. Данилюк. Історична наука на Закарпатті (кінець ХУІІІ – перша половина ХХ ст.). УІЖ. Київ, 2000. № 6. С. 126-131.
- Віднянський С., Данилюк Д. Проблеми історії Закарпаття в українській історіографії ХІХ – початку ХХ ст. Спеціальні історичні дисципліни: питання теорії та методики (Число 5). Історіографічні дослідження в Україні (Вип.10) / Об'єднаний випуск збірки наукових праць на пошану академіка В. А. Смолія: У 2 ч. К., 2000. Ч. 2. С. 247-259.
- Віднянський С.В. Уряди Карпатської України. *Уряди України у ХХ ст.* Науково-документальне видання. К., 2001. С.273-302.
- Віднянський С.В. Закарпаття у складі Чехословацької республіки: формування державних структур і громадсько-політичне життя краю у 20-х першій половині 30-х років ХХ ст. *Проблеми історії України: факти, судження, пошуки*: Міжвідомчий збірник наукових праць. К., 2002. Вип. 6. С. 297-318.
- Віднянський С., Черняков І. Дослідник давньої історії українських Карпат (До 70-річчя Е. А. Балагурі). *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: Історія. Ужгород, 2002. Вип. 6. С. 10-12.
- Віднянський С. В. Політичні процеси в Закарпатті. *Політична історія України. ХХ століття*: У 6 т. Том 5. Українці за межами УРСР (1918-1940). К.: Видавництво «Генеза», 2003. С. 621-694.
- Віднянський С. В. Історіографічна традиція та сучасний стан вивчення міжвоєнного періоду в історії Закарпаття. *Сарбейвські читання*: Тези виступів Всеукраїнського «круглого столу». К., 2003. С. 100-110.
- Віднянський С., Данилюк Д. Славний будитель закарпатських русинів-українців. До 200-річчя з дня народження Олександра Духновича. *Історія України*. № 15 (319), квітень, 2003. С. 7-12.
- Віднянський С., Данилюк Д. Олександр Духнович та його творча спадщина. *Міжнародні зв'язки України: наукові пошуки і знахідки*. К., 2003. Вип. 12. С. 37-49.
- Віднянський С. В. Базилович Іоаникій та його «Короткий нарис фундації Федора Коріятовича». *Енциклопедія історії України*: В 5 т. Т.1. К.: Наук. думка, 2003. С. 166.
- Віднянський С.В. Балудянський Михайло Андрійович. Там само. С. 175.
- Віднянський С.В. Бідерман Герман Ігнац. Там само. С. 269.
- Віднянський С.В. Бірчак Володимир Іванович. Там само. С. 297-298.
- Віднянський С.В. «Будителі». Там само. С. 389-390.
- Віднянський С.В. «Верховинська господарська акція». Там само. С. 489-490.
- Віднянський С.В. «Віденські арбітражі 1938 і 1940». Там само. С.527.
- Віднянський С.В. Волошин Августин Іванович. Там само. С. 626-627.
- Віднянський С.В. Всенародні збори угорських русинів 1919. Там само. С. 645-646.

Віднянський С.В. Віденські арбітражі 1938 і 1940. *Українська дипломатична енциклопедія: У 2-х т. Т. 1. К., 2004. С. 216.*

Віднянський С.В. Волошин Августин Іванович. Там само. С. 257.

Віднянський С.В. Радянсько-чехословацький договір про Закарпатську Україну 1945. *Українська дипломатична енциклопедія: У 2-х т. Т.2. К., 2004. С. 383.*

Віднянський С.В. Ревай Юліан. Там само. С. 395.

Віднянський С.В. Гаджега Юлій Петрович. Енциклопедія історії України: в 5 т. Т. 2: Г-Д. К., 2004. С. 14.

Віднянський С.В. Добрянський Адольф. Там само. С. 423-424.

Віднянський С.В. Договір між СРСР і Чехословацькою республікою про Закарпатську Україну 1945. Там само. С.428-429.

Віднянський С.В. Дожі Дьордя повстання 1514. Там само. С. 436.

Віднянський С.В. Дулішкович Іоанн. Там само. С. 492.

Віднянський С.В. Духнович Олександр Васильович. Там само. С. 503.

Віднянський С.В. Доля угорців та німців Закарпаття під час «радянізації» краю у 1944-1945 рр. *Друга світова війна і доля народів України / Тези доповідей всеукраїнської наукової конференції. К.: 2005. С.63-65.*

Віднянський С.В. Доля угорців та німців Закарпаття під час «радянізації» краю у 1944-1945 рр. *Друга світова війна і доля народів України: Матеріали Всеукраїнської наукової конференції. К., 2005. С. 191-193.*

Віднянський С., Федака С. [Рецензія] Біля витоків історичної думки українського Закарпаття. *Історія України. Київ, 2005. № 45 (445), грудень. С. 24.*

Віднянський С.В. Жаткович Григорій. Енциклопедія історії України. Т. 3. К., 2005. С. 140.

Віднянський С.В. Закарпатська крайова організація Комуністичної партії Чехословаччини. Там само. С. 199.

Віднянський С.В. Закарпатська Україна, Закарпаття. Там само. С. 201-204.

Віднянський С.В. Політичний рух на Буковині і Закарпатті. *Україна: політична історія. ХХ – початок ХХІ ст. К.: Парламентське видавництво, 2007. С. 616-662.*

Віднянський С. Проблема самовизначення і розв'язання питання про державну приналежність Закарпаття після Першої світової війни. *Проблеми історії України: Факти, судження, пошуки: Міжвідомчий збірник наукових праць. К., 2007. Вип. 16: В 2 ч. Ч.1. С. 104-115.*

Віднянський С.В., Рубльов О.С. Українські землі у складі Польщі, Румунії і Чехословаччини. *Політична система для України: історичний досвід і виклики сучасності. К., 2008. С. 430-493.*

Віднянський С. Карпатська Україна. *Волонтер. 2008. № 5. С. 22-25.*

Віднянський С.В. Карпатська Україна як форма української державності напередодні Другої світової війни. *Друга світова війна і доля народів України: Тези доповідей 3-ї Всеукраїнської наукової конференції. К., 2008. С. 42-43.*

- Віднянський С.В. Розділ 13. Державний устрій Підкарпатської Русі – Карпатської України (1919-1939 рр.). *Нариси історії державної служби в Україні*. К., 2008. С. 255-292.
- Віднянський С.В. Кралицький Анатолій Федорович. Енциклопедія історії України. Т. 5: Кон-Кю. К., 2008. С. 290-291.
- Віднянський С.В. Державний устрій Підкарпатської Русі – Карпатської України. *Історія державної служби в Україні: у 5 т.* К., 2009. Т. 2. С. 33-96.
- Віднянський С. Закарпаття – Підкарпатська Русь: від здобуття автономії до проголошення незалежної держави (до 70-річчя Карпатської України). *Україна ХХ ст.: культура, ідеологія, політика*. Збірник статей. К., 2009. Вип. 15: у 2-х ч. Ч.1. С. 184-207.
- Віднянський С.В. «Будителі». *Україна в міжнародних відносинах. Енциклопедичний словник-довідник*. Предметно-тематична частина: А-Г. К.: Ін-т історії України НАН України, 2009. Вип. 1. С. 95-96.
- Віднянський С.В. Всенародні збори угорських русинів 1919. Там само. С. 143-144.
- Віднянський С.В. Договір між СРСР і Чехословацькою республікою про Закарпатську Україну 1945. *Україна в міжнародних відносинах. Енциклопедичний словник-довідник*. Випуск 2. Предметно-тематична частина: Д-Й. К.: Ін-т історії України НАН України, 2010. С. 40-41.
- Віднянський С.В. Закарпатська крайова організація Комуністичної партії Чехословаччини. Там само. С. 146-147.
- Закарпаття / С.В. Віднянський. Там само. С. 147-153.
- Віднянський С. Поразка імперського мислення і утворення національних держав. *Закарпаття 1919 – 2009 років: історія, політика, культура / україномовний варіант українсько-угорського видання*. Ужгород, 2010. С. 35-55.
- Vidnyansky Istvan. Nemzetállamok az Osztrák-Magyar Monarchia romjain. *Karpatalja 1919-2009: történelem, politika, kultúra*. Budapest, 2010. S. 30- 48.
- Віднянський С.В. Народна рада Закарпатської України. *Енциклопедія історії України*. Т. 7. К., 2010. С. 178-179.
- Віднянський С.В. Українські землі у складі Чехословаччини. *Економічна історія України: Історико-економічне дослідження: в 2 т.* Т.2. К., 2011. С. 301-320.
- Віднянський С. Національна політика Праги у Підкарпатській Русі. *Національне питання в Україні ХХ – початку ХХІ ст.: історичні нариси*. К., 2012. С. 283-304, 335-337.
- Віднянський С. Особливості національних процесів у Закарпатті. Там само. С. 397-402, 448.
- Віднянський С.В. Карпатська Україна. *Україна в міжнародних відносинах. Енциклопедичний словник-довідник*. Випуск 3. Предметно-тематична частина: К-О. К.: Ін-т історії України НАН України, 2012. С. 23-28.
- Віднянський С.В. Пряшівщина, Пряшівський край. *Енциклопедія історії України: у 10 т.* Т. 9: Прил-С. К., 2012. С. 53-56.

Віднянський С.В. Сен-Жерменський мирний договір 1919. Там само. С. 531.

Віднянський С.В. Стерчо Петро. Там само. С. 851.

Віднянський С. Друга світова війна та процес об'єднання українських етнічних земель: до питання про приєднання Закарпаття до УРСР у складі СРСР та радянізацію краю (1944-1946 рр.). *Волинь і волиняни у Другій світовій війні: збірник наукових праць*. Луцьк, 2012. С. 583-590.

Віднянський С. Новий документальний погляд на переломний період історії рідного краю. *Краєзнавство*. Науковий журнал. 2013. № 4 (85). С. 274-276;

Віднянський С. Переломний і деформаційний період у суспільно-політичному та цивілізаційному розвитку Закарпаття у буремні 1944-1946 рр.: погляд історика (частина 1). *Карпатія. Цивілізаційний поступ*. 2013. № 1. С. 6-11;

Віднянський С. Народна рада Закарпатської України як інструмент приєднання Закарпаття до СРСР та радянізації краю (1944-1946 рр.). *Narodne rady v regione Karpat na sklonku druhej svetovej vojny*. Krakov, 2013. S. 37-52.

Віднянський С.В. Ужгородський національний університет. *Енциклопедія історії України: У 10 т. К.*, 2013. Т. 10. С. 216-217;

Віднянський С.В., Несух Л.М. Урбар. Там само. С. 239-240;

Віднянський С.В. Центральна Руська Народна Рада. Там само. С.458-459;

Віднянський С.В. Шенборни. Там само. С.629;

Віднянський С.В. Штефан Августин Омелянович. Там само. С. 662;

Віднянський С. Закарпаття: від «землі без імені» до власної державності – Карпатської України. *Україна-Європа-Світ*. Міжнародний збірник наукових праць Серія: Історія, міжнародні відносини. Вип. 13. Тернопіль, 2014. С.111-126.

Віднянський С.В. Базилович І. Україна в міжнародних відносинах. Енциклопедичний словник-довідник. Вип. 5. Біографічна частина: А-М. К., 2014. С. 22.

Віднянський С.В. Балудянський М.А. Там само. С. 22-23.

Віднянський С.В. Бродій А.І. Там само. С. 48-49.

Віднянський С.В. Волошин А.І. Там само. С. 81-83.

Віднянський С.В., Герасимова Г.П. Годинка А. Там само. С. 103-104.

Віднянський С.В. Добрянський А. Там само. С. 132-133.

Віднянський С.В. Дожа Д. Там само. С. 133-134.

Віднянський С.В. Духнович О.В. Там само. С. 147-148.

Віднянський С.В. Жаткович Г. Там само. С. 161.

Віднянський С.В. Кралицький А.Ф. Там само. С. 223-224.

Віднянський С. Україна у транскордонній співпраці: історіографічні інтерпретації на прикладі вивчення досвіду Карпатського єврорегіону. *Україна дипломатична*. Науковий щорічник. Випуск шістнадцятий. К., 2015. С. 331-350.

Віднянський С.В. Стерчо Петро. *Україна в міжнародних відносинах*. Енциклопедичний словник-довідник. Випуск 6. Біографічна частина: Н-Я. К., 2016. С. 222.

Віднянський С.В. Штефан Августин. Там само. С. 335-337.

Віднянський С. Актуалізація «русинського питання» в Закарпатті та за його межами в контексті анексії Криму і війни на Сході України. Національне питання в Україні: виклики сучасності, уроки історії. Доповіді та матеріали всеукраїнської наукової конференції. 20 листопада 2014 р. К.: Інститут історії України НАН України, 2016. С. 82-107.

Віднянський С. Актуалізація «русинського питання» в Закарпатті та за його межами в контексті анексії Криму і війни на сході України. K vyzkumu dejin Rusinov a Ukrajinjcjv: teoreticke a metodologicke otazky. Kosice, 2016. S. 127-137.

Віднянський С.В. Експертний висновок на книжку Фенича В. І. «Угорська Русь і «Ганнібалова присяга» Михайла Драгоманова: початки інтелектуального завоювання Закарпаття Україною». Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2015. 144 с. <http://zakarpattya.net.ua/postimages/pub/2016/11/8-10.jpg>

Віднянський С.В. Актуалізація «русинського питання» в Закарпатті та за його межами в контексті анексії Криму і війни на сході України. *Стратегічні пріоритети*. Серія «Політика». № 1 (42). 2017. С. 8-17.

Віднянський С., Вовканич І. Україна в транскордонному співробітництві: історіографічні інтерпретації. *Історія, що об'єднує. Нариси новітнього транскордонного співробітництва у Карпатському регіоні*. Монографія. Ужгород, 2017. С. 58-77.

Віднянський С., Олашин М. Наукові читання в Ужгородському національному університеті, присвячені 90-річчю з дня народження професора Івана Михайловича Гранчака (1927-2000 рр.). Український історичний журнал. 2018. № 1. С. 223-227.

Вегеш М., Віднянський С. Рецензія на монографію Д. Домбровського: Польща і Закарпаття: 1938-1939. Київ: Темпора, 2012. *Міжнародні зв'язки України: наукові пошуки і знахідки*. Вип. 27: Міжвідомчий збірник наукових праць. К., 2018. –. 363-373.

Вегеш М., Віднянський С. Рецензія на монографію: Василь Міщанин. Радянська Закарпаття 1944-1950 рр. Український історичний журнал. 2018. № 5. С. 198-206.

Вегеш М., Віднянський С. Сторінки історії післявоєнного Закарпаття (Міщанин Василь. Радянська Закарпаття 1944-1950 рр.: Монографія. Ужгород: Рік-У, 2018. 644 с.). *Румунсько-українські відносини. Історія та сучасність*. Сату-Маре – Бухарест, 2018. С. 445-452.

Віднянський С., Вовканич І. Історіографічні аспекти транскордонного співробітництва України. *Геополітика України: історія і сучасність*: збірник наукових праць. Вип. 2 (21). Ужгород, 2018. С. 9-51.

Віднянський С. Карпатська Україна як етап українського державотворення. *Карпатська Україна – незалежна держава*. Матеріали міжнародної наукової конференції, присвяченої 80-річчю проголошення незалежності Карпатської України (м. Ужгород, 14-15 березня 2019 року). Ужгород, 2019. С. 96-111.

Віднянський С. До 80-річчя проголошення незалежності Карпатської України. Карпатська Україна як етап українського державотворення. *Український історичний журнал*. 2019. № 2. С. 67-93.

Вегеш М., Віднянський С. Цікаве дослідження про подільського князя Федора Корятовича – володаря Мукачівського замку (рецензія на книгу Федаки С.Д.). *Краєзнавство*. 2019. № 3 (108). С. 284-287.

Вегеш М., Віднянський С., Міщанин В. Данилюк Дмитро Дмитрович. *Український історичний журнал*. 2020. № 3. С. 238-239.

Вегеш М., Віднянський С. Рецензія на монографію: М. Колодзінський. Воєнна доктрина українських націоналістів. Київ: ТОВ «Основа». 2019. 287 с. *Український історичний журнал*. 2020. № 5. С. 225-232.

Вегеш М.М., Віднянський С.В. Августин Волошин – «батько карпатоукраїнського народу». К.: Парламентське видавництво, 2020. 472 с.

Віднянський С. В., Вегеш М. М. Августин Волошин і Карпатська Україна в історії українського державотворення. К.: Інститут історії України НАН України, 2021. 373 с.

Микола Вегеш,
доктор історичних наук, професор,
в. о. завідувача кафедри політології і державного управління
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»